

לורנס פישר

"ירושלים במצור"

ניוזלטר מספר 58

הפעם אני אשלים את הסיפור של ירושלים לעת עתה. יכול להיות שאני אחרוג מהמגבלה של שלושה עמודים שקבעתי לעצמי ואם כן, מתנצל מראש.

כמו שאתם בוודאי זוכרים, ב-29 בנובמבר 1947, אימצה האסיפה הכללית של האומות המאוחדות את החלטה 181 לסיום המנדט הבריטי. שטח המנדט היה אמור להתחלק למדינה יהודית ומדינה ערבית, כאשר הוחלט שירושלים תהיה תחת משטר בינלאומי מיוחד. ההחלטה התקבלה על ידי הצד היהודי בהתלהבות רבה.

הקן הקיימת לישראל (קק"ל) אפילו הנפיקה תוית ללא ערך שכותרתה "מדינת היהודים" המציגה את מפת תוכנית החלוקה, בה מסומנת ירושלים באדום והיא מוקפת כולה בשטח ערבי.

בעוד הצד היהודי שמח על המדינה היהודית המתקרבת, דחו הערבים לחלוטין את תוכנית החלוקה, לפני ואחרי החלטת האו"ם. למעשה, החלו המהומות הערביות כבר ב-30 בנובמבר, יום לאחר קבלת החלטת האו"ם, וההתפרעויות הללו הסלימו בהדרגה למלחמה.

דיברנו רבות על מלחמת הדרכים ודוגמא אחת הייתה גוש עציון – גוש של ארבעה ישובים יהודיים הנמצאים כמה קילומטרים דרומית לירושלים. ב-16 בינואר הותקפה מחלקה של 35 חיילים יהודים שנשלחו רגלית לתגבור גוש עציון על ידי כוחות ערביים. כל חברי המחלקה נהרגו וגופותיהם הושחתו באכזריות.

בין ההרוגים היה אלכסנדר לוסטיג, ניצול שואה שעבד כגרפיקאי בקק"ל. כעובד קק"ל, היה לוסטיג פטור משירות צבאי אך חש צורך לקחת חלק במערכה על מדינה יהודית עצמאית והתנדב לשרת. רגע לפני הגיוס השלים לוסטיג את עיצוב התווית של קק"ל שהצגנו למעלה.

בתקופה זו חיו בירושלים כ-100,000 יהודים וכ-65,000 ערבים שרובם חיו בעיר העתיקה.

מדצמבר 1947 הייתה ירושלים היהודית במצור דה-פקטו כפי שלמדנו מהניוזלטר של [השבוע שעבר](#). דרך ההגעה מהמערב לאזור היהודי בעיר היה מוגבל לכביש היחיד שהיה קיים, שהיה נתון להתקפה מתמדת. לכן הובאה אספקה בשיירות שרבות מהן לא הצליחו לפרוץ לעיר. השלדים של חלק משריונות אלו שהותקפו נותרו היום על הכביש לירושלים.

הבריטים הודיעו שהם סוגרים את שירותי הדואר שלהם בירושלים החל מה-5 במאי. ב-20 באפריל ארבו ערבים לשיירת רכב ענקית בת 350 חיילים ונוסעים בדרכה לירושלים והרגו רבים מהם. מה הייתה התגובה הבריטית? להפסיק את שירותי הדואר! החל מה-25 באפריל לא היו עוד שירותי דואר לירושלים וממנה.

למדנו כבר, למי שקורא את הניוזלטר שלי, שברחבי הארץ החלה האוכלוסייה היהודית להפעיל שירות דואר משלה, תוך שימוש בתוויות של קק"ל שהומרו לבולי דואר באמצעות הוספת המילה "דאר" (הדפס רכב בשפה שלי) ומי שלא, יכול לקרוא [כאן](#). מאחר וירושלים הייתה במצור, לא היתה אפשרות לשלוח לשם את הבולים המודפסים. בלי קשר, בירושלים היו קרבות קשים בין ערבים ליהודים וממילא לא היה כל כך בטוח להגיע לסניף דואר (לפחות אז היו סניפי דואר!!).

החל מה-8 במאי נראה היה שהכוחות היהודיים מתגברים על הכוחות הערביים באזור ירושלים והתפתחה מראית עין של רגיעה. אז מה עושים עכשיו? בואו נתקשר למשפחה שלנו ונודיע להם. הבעיה היא שזה 1948 והיו מעט מאוד קווי טלפון והשיטה היחידה לתקשר הייתה באמצעות מכתבים. עכשיו יש בעיה חדשה, לא היו להם בולים מכיוון שעקב המצור, בולים לא הגיעו. גם לא היו תוויות של קק"ל כדי להוסיף את הכיתוב "דאר" כמו בשאר חלקי הארץ. יוסטון, יש לנו בעיה!

זוכרים את תוויות הקק"ל של תוכנית החלוקה שהזכרנו קודם? ובכן, כאן הן חוזרים לסיפור שלנו. בית הדפוס "דפוס האומן" עדיין החזיק את לוחות ההדפסה של תוויות הקק"ל "מדינת היהודים". נס חנוכה במאי, הבעיה נפתרה! מה בדיוק יעשו? הם החליטו גם להוסיף את המילה "דאר" לתוויות הללו וגם להוסיף ערך נקוב כדי להכשיר אותן לשימוש כבולים. הודפסו והונפקו שלושה ערכים: 5 מיל עבור תעריף של דברי דפוס, 10 מיל עבור מכתב רגיל ו-25 מיל עבור מכתב רשום. אגב 1000 מיל מנדטורי (מא"י) היה שווה ללירה מנדטורית (לא"י).

"דפוס האומן" החל להדפיס את הבולים וכדי לזרז את התהליך, הם ביקשו מ"דפוס ליפשיץ" להוסיף את הדפס הרכב "דאר" והערך הנקוב. הבולים יצאו למכירה ב-9 במאי. מדהים, מרעיון לחנות תוך 24 שעות! נראה שהם באמת רצו לשלוח מכתבים.

האמת שהם כל כך רצו לשלוח מכתבים כך שב-9 במאי היו תורים ארוכים של אנשים שרצו לקנות את הבולים האלה, רבים מהם כמזכרות, עד כדי כך שתוך מספר שעות אזל המלאי. בפועל "דפוס האומן" לא הפסיק להדפיס גיליונות אבל הפעם הוא הדפיס גם את הדפס הרכב של הערך הנקוב ואת המילה "דאר". הדפס הרכב שנוסף ע"י "דפוס האומן" היה שונה בצורתו מזה של "דפוס ליפשיץ". גיליון זה הוצע למכירה ב-10 במאי. אספנים מגדירים הדפסות אלו, עם הדפסי רכב של "דפוס ליפשיץ" ו"דפוס האומן", כהוצאה ראשונה והוצאה שניה בהתאמה, מעניין למה?

ב-14 במאי הוכרזה מדינת ישראל וב-16 במאי יצאו למכירה בולי "[דואר עברי](#)", למעט בירושלים, כמובן בגלל המצור.

בירושלים היה לחץ לפתוח את סניף הדואר הראשי ומכיוון שנגמרו הבולים בערך של 5 מיל, לא ברור לי מדוע, הזמינו הדפסה מחודשת. סניף הדואר נפתח ב-21 במאי והגליונות החדשים נמסרו ב-24 במאי. אנשים שמו לב שבהוצאה החדשה, הדפס הרכב של הערך הנקוב 5 מיל שוב היה שונה. אז איזה שם אנחנו נותנים להדפסה הזו? הוצאה שלישית, נכון? למעשה, ההוצאות מוכרות היום כהוצאה מקומית (לוקלית) ירושלים I, II, ו-III (Jerusalem Local I, II and III) כדי להבדיל מההנפקות של המנדט.

ירושלים I

ירושלים II

ירושלים III
נסו למצוא את ההבדל

אז בואו נוסיף עוד משהו מעניין. המכתב שבעמוד הבא נשלח מירושלים הנצורה לרעננה דרך תל אביב. הוא מבויל בבולים של קק"ל של ירושלים בערך נקוב של 10 מיל שהיה תעריף למכתבים בתוך הארץ באותה תקופה. כנראה שלשולח היו קשרים, כלומר פרוטקציה, או שהיה אח"מ בעצמו אבל מכתב זה היה אחד הבודדים ביותר שנלקחו על ידי המטוסים המעטים שטסו בין ירושלים לתל אביב. המכתב הגיע אפוא לסניף הדואר הצבאי "בסיס א" בתל אביב ב-9 ביוני. לאחר מכן הוא הועבר ליעדו ברעננה, באמצעות שליח או בדואר הישראלי.

מתנצל שחרגתי מעבר לשלושה עמודים אבל תודו שהסיפור מעניין, לא?

נהניתם, ספרו לחברים, עוד יותר נהניתם, תרגישו חופשיים לשתף. לא נהניתם, אז אולי תהנו מהסיפור הבא.

אז זהו, זה הסיפור של היום, ויש עוד אבל בפעם הבאה. אם בא לכם להגיב אז הנה קישור לשליחת מייל אלי: [שליחת מייל](#)

תגובות, הערות, בקשות וכד' ניתן לשלוח אלי ל lf.stamps@gmail.com
 אם רוצים להפסיק לקבל את הניוזלטר, נא לשלוח לי מייל חוזר
ניתן להוריד את כל הניוזלטרים הקודמים באתר ההתאחדות: <http://israelphilately.org.il/info.asp?item=489>
 מוזמנים גם לבקר באתר: <https://stampandstories.blogspot.com>
 אתר חדש בנושא גלויות של הסטריאוטיפ היהודי: <https://thejewishstereotypes.blogspot.com>
 וגם בערוץ היוטיוב שלי: <https://www.youtube.com/channel/UCHGHlvoXTTM0rpyd3zW3lQQ>